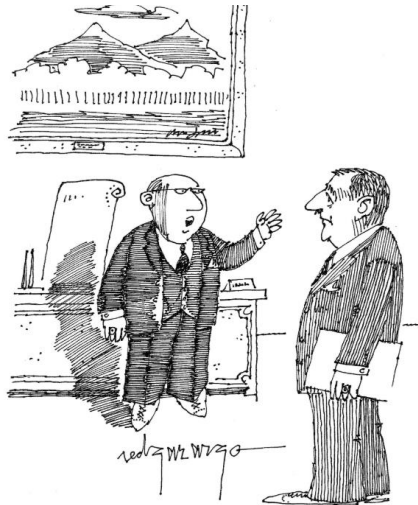

Să fim atenți la bias-ul în cercetare!

"WHILE DOING THE RESEARCH, KEEP IN MIND THERE ARE ONLY TWO KINDS OF FACTS... THOSE THAT SUPPORT MY POSITION... AND INCONCLUSIVE."

"Când vei face cercetarea, să îți minte că există numai două categorii de fapte: cele care îmi sprijină poziția și cele neconcludente."

Desigur, atunci când înțelegem discuția ilustrată în desenul de mai sus, reacția noastră naturală este să zâmbim. Însă atunci când ne derulăm propriile cercetări suntem atât de ancorați în ele și ne dorim atât de mult ca ele să însemne ceva și opinia noastră să conteze, încât putem cădea destul de ușor pradă bias-ului sau prejudecăților în cercetare. În cele ce urmează vă propun o scurtă incursiune în "lumea bias-ului", în care vom descoperi situațiile și formele în care acesta apare, dar și, poate mai important, cum putem să ne ferim de prezența lui în cercetările pe care le facem.

Bias-ul în cercetare se referă la practicile incorecte și prejudiciate care influențează rezultatele studiilor sau cercetărilor pe care pe care le derulăm și care pot să apară în diferite etape ale cercetării. Chiar și cei mai experimentați cercetători recunosc faptul că bias-ul, în diferitele lui forme, poate exista în orice fază a cercetării - de la proiectare la colectarea datelor și până la analiză. Acest bias își are originea în numeroasele bias-uri cognitive documentate de psihologi, dar și de economiști – o bună trecere în revistă a acestor bias-uri cognitive puteți găsi [aici](#) și [aici](#).

Este important ca cercetătorii să fie conștienți de numeroasele forme ale bias-ului pentru a le preveni sau elimina din studiu. De asemenea, este important să înțelegem că Indiferent dacă introducem bias în cercetare intenționat sau nu, el poate afecta negativ rezultatele studiului, deoarece rezultatele sunt irelevante și nesemnificative. Astfel, efortul depus pentru documentarea și derularea cercetării este irosit. Desigur, eliminarea acestui bias necesită efort și nu este un proces ușor, dar este meritat deoarece, astfel, vom putea produce cercetări cu rezultate consistente și valide de care cei care au nevoie pot beneficia, iar acestea vor fi recunoscute de alți cercetători. Din păcate, mulți cercetători preferă să ignore existența bias-ului, de multe ori din lipsă de resurse sau de timp.

Bias-ul este întâlnit atât în cercetările calitative, cât și în cercetările cantitative. Figura 1 prezintă principalele forme de bias care se pot întâlni în aceste tipuri de cercetări.

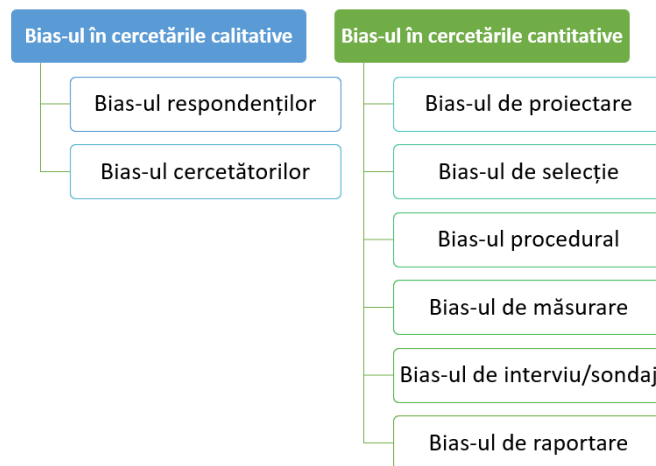

Figura 1. Forme de bias

Când ne referim la *bias-ul care apare în cercetările cantitative*, este nevoie să înțelegem că eroarea umană este cea care este sursa acestui bias. Deși există destule cazuri în care bias-ul este introdus în cercetare în mod intenționat, majoritatea cercetătorilor adaugă bias în diferite etape ale studiilor lor fără să știe. Din cauza naturii datelor colectate în cercetarea calitativă, este mai probabil ca bias-ul să apară în cadrul acestui tip de cercetare deoarece cercetarea calitativă lasă mai mult loc creativității și flexibilității, furnizând perspective care nu pot fi generate de cercetarea cantitativă. În cercetările calitative, bias-ul poate fi cauzat fie de respondenți, fie de cercetători. *Respondenții pot introduce bias în cercetare* dacă răspund în mod neadevărat la întrebările pe care le puneți în interviurile sau focus-grupurile pe care le realizați și/sau dau răspunsuri pe care le consideră mai acceptabile din punct de vedere social, în loc de cele care reflectă ceea ce gândesc sau simt cu adevărat. Formele în care acest bias apare sunt următoarele :

- *Bias-ul de prietenie*: apare atunci când respondenții sunt de acord cu ideile care le sunt prezentate în anchetă / sondaj / interviu și oferă feedback pozitiv acestora, fără ca acest lucru să reflecte ceea ce gândesc cu adevărat
- *Bias-ul de dezirabilitate socială*: apare când respondenții vor să se pună într-o lumină favorabilă și oferă răspunsuri care sunt (mai) acceptabile din punct de vedere social
- *Bias-ul de sponsorizare*: apare atunci când respondenții sunt familiarizați cu beneficiarul studiului (companie, instituție, etc.) și oferă răspunsuri pe care cred că acesta (beneficiarul) dorește să le audă
- *Bias-ul de obișnuință*: apare atunci când activitatea de culegere a informațiilor (interviu, sondaj, focus grup, etc.) durează prea mult, iar respondenții consideră că este obositoare și plictisitoare, consecința fiind că unii vor renunța să răspundă, iar alții vor continua să răspundă la întrebări fără să le acorde atenție

Și cercetătorii pot introduce bias în cercetările calitative, atunci își desfășoară studiul într-o manieră care influențează rezultatele. La fel ca respondenții, *cercetătorii pot comite diferite tipuri de bias în cercetare*:

- *Bias de formulare a întrebărilor*: apare atunci când respondenții sunt influențați să răspundă într-o anumită manieră, astfel că formularea întrebărilor adresate de cercetători în activitățile de colectare a informațiilor care conduc spre un anumit răspuns trebuie evitată cu orice preț, deoarece produce rezultate inexacte care pot afecta calitatea cercetării
- *Bias-ul de ordine a întrebărilor*: apare atunci când ordinea întrebărilor din interviuri, sondaje, focus grupuri, etc., precum și nivelul lor de specificitate afectează răspunsurile respondenților; din acest motiv, este recomandat ca întrebările adresate să fie mai întâi generale, apoi specifice, și să începem activitatea de colectare a informațiilor cu întrebări în notă pozitivă, urmate de întrebările în notă negativă
- *Bias-ul de confirmare*: apare atunci când cercetătorii stabilesc o anumită ipoteză și își modelează întreaga metodologie pentru a o confirma, determinând valoarea răspunsurilor în funcție de capacitatea lor de a susține ipoteza formulată
- *Bias-ul cultural*: apare atunci când cercetătorii judecă oamenii și răspunsurile date pe baza valorilor și standardelor propriei culturi, ceea ce poate duce la concluzii eronate cu privire la comportamentele unor respondenți; pentru a evita acest tip de bias, cercetătorii trebuie să se străduiască să înțeleagă influențele și motivațiile unui anumit grup de respondenți în propria lui cultură atunci când derulează cercetări, mai ales atunci când diferențele culturale tind să fie ridicate – de exemplu, un cercetător român care derulează interviuri în India sau în țări africane

Ca și în cazul cercetărilor calitative, *bias-ul* introdus intenționat sau nu *în cercetarea cantitativă* poate afecta validitatea rezultatelor, iar cercetătorii trebuie să fie foarte atenți la metodele pe care le folosesc pentru a demonstra exactitatea și integritatea studiului lor. Și în cercetările cantitative, formele sub care acest bias apare sunt diverse:

- **Bias-ul de proiectare:** apare atunci când cercetătorul nu ia în considerare bias-urile inerente în majoritatea tipurilor de cercetări cantitative și mai ales în experimente; deși unele bias-uri sunt inevitabile, cercetătorul trebuie să arate că înțelege acest lucru și a făcut tot posibilul să diminueze impactul lor sau să țină cont de ele în rezultatele și concluziile studiului; acest tip de bias apare și atunci când, după finalizarea cercetării și analizarea rezultatelor, cercetătorul nu include limitările studiului sau, și mai grav, evită să menționeze posibilele bias-uri ale cercetării
- **Bias-ul de selecție:** apare atunci când procesul de selecție a datelor cu care se lucrează generează eșantioane care nu sunt reprezentative pentru populația studiată; acest tip de bias poate să apară fie din *omisiune*, când anumite grupuri sau categorii de date sunt excluse din cercetare (de exemplu, se studiază populația de vârstă adultă din România, dar eșantionul include numai categoriile de vârstă 25-50 de ani), fie prin *incluție*, când datele sunt selectate astfel încât să fie convenabile (de exemplu, cercetătorii doresc să demonstreze că firmele mai profitabile au și niveluri mai ridicate de lichiditate și aleg eșantionul de firme astfel încât el va conține numai firme care sunt și profitabile, și lichide)
- **Bias-ul procedural:** apare atunci când se aplică presiune asupra subiecților, forțându-i să-și completeze rapid răspunsurile (de exemplu, dacă solicitați angajaților unei firme să completeze un chestionar în perioada de pauză sau atunci când programul de lucru s-a încheiat, este probabil ca ei să se grăbească, în loc să citească corect întrebările și să vă ofere răspunsurile care reflectă comportamentul sau modul lor de gândire)
- **Bias-ul de sondaj sau de interviu:** apare în cercetările bazate pe sondaj, dar mai ales în cele bazate pe interviuri, atunci când cercetătorul care aplică sondajul/interviul oferă în mod subconștient indicii subtile respondentului prin limbajul corporal sau tonul vocii, care îl influențează subtil pe acesta pentru a da răspunsuri care favorizează opiniile, prejudecățile și valorile intervievatorului; acest tip de bias este foarte greu de evitat, o metodă putând fi administrarea prin formulare online, însă ea elimină contactul personal cu cei intervievați, care poate fi valoros în cercetare
- **Bias-ul de raportare:** apare atunci când se face o eroare în modul în care rezultatele sunt diseminate în literatura de specialitate, sursa acestui bias venind din faptul că cercetările pozitive tind să fie raportate mult mai des decât cercetările în care se confirmă ipoteza nulă; astfel, cercetătorii nu publică rezultatele multor studii deoarece nu au rezultate favorabile, ceea ce poate reprezenta un prejudiciu pentru dezvoltarea științei
- **Bias-ul de măsurare:** apare atunci când există erori în procesul de colectare a datelor și de prelucrare a lor, fiind una dintre cele mai frecvente forme de bias în cercetările cantitative; din acest motiv, instrumentele sau modelele folosite în cercetarea cantitativă ar trebui calibrate în mod corespunzător, iar rezultatele trebuie testate pentru robustețe și validitate folosind mai multe eșantioane pentru a elimina orice rezultate greșite sau aberante

Cele mai frecvente forme în care apare bias-ul de măsurare sunt prezentate în Figura 2.

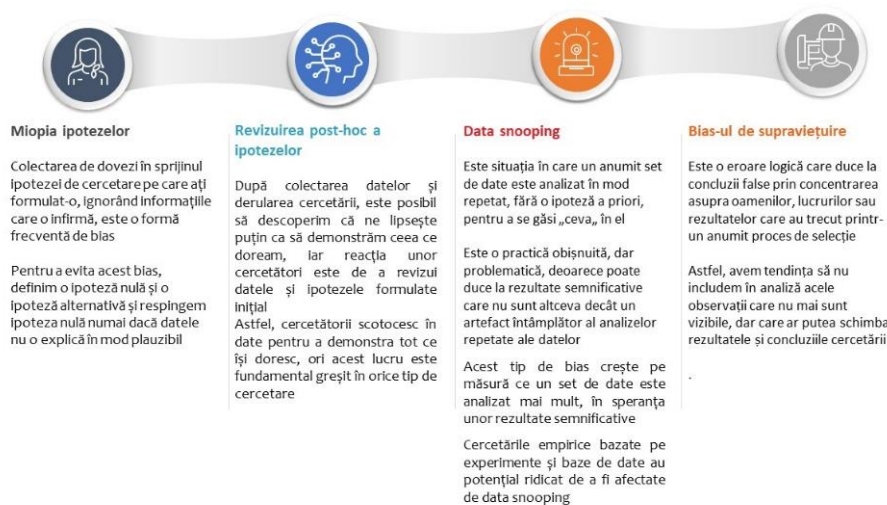

Figura 2. Forme ale bias-ului de măsurare

Bibliografie

- Collier, D., & Mahoney, J. (1996). Insights and pitfalls: Selection bias in qualitative research. *World Politics*, 49(1), 56-91.
- Norris, N. (1997). Error, bias and validity in qualitative research. *Educational Action Research*, 5(1), 172-176.
- O'leary, Z. (2017). *The essential guide to doing your research project*. Sage.
- Pannucci, C. J., & Wilkins, E. G. (2010). Identifying and avoiding bias in research. *Plastic and reconstructive surgery*, 126(2), 619.
- Walliman, N. (2019). *Your Research Project: Designing, Planning, and Getting Started*. SAGE.
- www.visualcapitalist.com